

TURKU

Luostarin Välikatu – Puunistutuskaivanto
Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2015

Kaivausraportti 2015
FM Sonja Hukantaival

TURKU II

Luostarin Välikatu – Puunistutuskaivanto

Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2015

Kaivausraportti 2015

FM Sonja Hukantaival

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohde: Turku, Luostarin Välikadun lounaispää, puunistutushanke

Kaupunginosa: II

Tutkimuksen laatu: Kaupunkiarkeologinen kaivaus

Kohteen ajoitus: 1700–1800-luku

Kantakartan lehti: 46–28

Turun ETRS-GK23n -tasokoordinaatit: $X_{GK23} = 6704435,81-6704441,56$ $Y_{GK23} = 23460065,11-23460071,19$

Maanomistaja: Åbo Akademin säätiö

Tutkimuslaitos: Turun museokeskus

Kaivauksen arkeologisen työvoiman vuokraaja: Arkebuusi osuuskunta

Tutkimuksen vastuullinen johtaja: FL Tanja Ratilainen (Turun museokeskus)

Kenttätyönjohtaja: FM Sonja Hukantaival (Arkebuusi osuuskunta)

Tutkimusapulaiset: HuK Johanna Joensuu, Jari-Ilmari Paajanen (Arkebuusi osuuskunta)

Kenttätyöaika: 24.–26.8.2015

Tutkitun alueen pinta-ala: 16 m²

Tutkimuksen rahoittaja: Stiftelsen för Åbo Akademi – Åbo Akademin säätiö

Esinelöydöt: –

Digitaaliset valokuvat: DT2015:32:1–7

Kaivausraportin säilytyspaikka: Turun museokeskus

Kaivausraportin kopio: Museovirasto

Aikaisemmat tutkimukset:

Mattila, R. 1963. Viemärikaivanto Nunnan- ja Hämeenkadulla. Turun maakuntamuseo.

Laukkanen, Esa 1990. Turku. Nunnankatu. Kaapelityömaan arkeologiset tutkimukset v. 1990. Turun maakuntamuseo.

Kajala, Ilmo 1997. Turku II. Luostarin Välikatu. Kivipäälystystyön arkeologinen seuranta. Raportti: Brusila, Heljä 2006. Turun maakuntamuseo.

Laukkanen, Esa & Sipilä, Jukka 2004. Turku. Nunnankatu 4. Putkikaivantojen seurantatutkimus 2004. Turun maakuntamuseo.

Pukkila, Jouko 2014. Turku II. Suurtorin makasiinit. Kaupunkiarkeologinen valvonta 2014. Turun museokeskus.

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	1
Johdanto	1
Tutkimusalueen sijainti ja alueen tutkimushistoria	1
Työn eteneminen ja havainnot	2
Tulokset	3

Liitteet:

Valokuvaluettelo

Luettelo poistetuista löydöistä

Kartta

Tiivistelmä

Turun museokeskus suoritti arkeologisen kaivauksen Luostarin Välikadun lounaispäässä puunistutushankkeeseen liittyen. Puun istutuskaivanto on 4 x 4 metrin kokoinen ja se kaivettiin 0,80 metrin syvyyteen. Kaivannosta paljastui suuri jalavan kanto ja sadevesikaivo. Jälkimmäisen vuoksi kaivannon koillisosa oli tavoitesyvyyttä alemmas sekoittunutta maata. Kantoa jyr-sittiin matalammaksi tavoitesyvyyteen. Säilyneitä kulttuurikerroksia ei tavoitettu tältä syvyydeltä.

Johdanto

Turun museokeskus suoritti arkeologisia tutkimuksia Turussa Luostarin Välikadun Nunnankadun puoleisessa päässä. Turun Ympäristö- ja kaavoitusosaston suunnittelutoimisto oli velvoittanut maisematyöluvassaan, että Luostarin Välikadun lounaispäästä kaadetun kolmen jalava tilalle istutetaan korvaava puu. Alueen maanomistaja on Åbo Akademin säätiö. Kilan puuasi-antuntija Aki Männistön laatimissa suunnitelmissa istutettavalle hevoskastanjalle oli kaavailtu 24m² laajuinen ja 1,0 m syvyinen kasvutila. Rakennuttaja totesi 4 x 4 metrin suuruisen, 0,80 metrin syvyisen istutuskuopan riittävän. Koska alue, jota kaivutoimet koskevat, kuuluu muinaismuistolain rauhoittamaan kiinteään muinaisjäännökseen (Turun kaupungin vanha asemakaava-alue, mj. rek. nro 853500004), paikalla oli suoritettava arkeologiset kaivaukset tuhoutuvan alueen osalta.

Jo keskiajalla muodostuneen Luostarin Välikadun alueella aikaisemmin suoritettujen tutkimusten perusteella muinaismuistolain tarkoittamat kulttuurikerrokset alkavat paikoin 35–40 cm syvyydeltä nykyisen katukiveyksen pinnasta (Pukkila 2014). Arkeologisiin kenttätöihin oli varattu 5–7 työpäivää aikaa alkaen 24.8.2015.

Arkeologisen tutkimuksen suorittivat FM Sonja Hukantaival (kenttätyönjohtaja), HuK Johanna Joensuu ja Jari-Ilmari Paajanen Arkebuusi osuuskunnasta vuokratyönä. Tutkimuksen vastuullisena johtajana toimi Turun museokeskuksen tutkija, FL Tanja Ratilainen. Hankkeen vaatimasta konekaivusta vastasi Vihermailman Lasse Ruohomäki ja Petri Suomi. Kiinteistöliikelaitoksen maastomittauspalvelut suorittivat pyydettyinä tarvittavat takymetrimittaukset. Yhteistyö hankkeen eri toimijoiden kanssa sujui kaikin puolin kiitettävästi.

Tutkimusalueen sijainti ja alueen tutkimushistoria

Tutkittu alue sijaitsee Luostarin Välikadun Nunnankadun puoleisessa, eli lounaispäässä. Tämän kadun pään levennyksen keskikohdilla on kasvanut kolme jalavaa, jotka kaadettiin viitisen vuotta aikaisemmin. Alue sijaitsee Turun keskiaikaisessa Luostarikorttelissa, ja Luostarin Välikatu on muotoutunut jo keskiajalla.

Koska maata ei tässä yhteydessä poistettu kuin 80 cm syvyydeltä, keskiaikaisia kulttuurikerroksia ei kuitenkaan odotettu tavoitettavan. Sen sijaan alueella aikaisemmin tehtyjen tutkimusten perusteella alueella oli odotettavissa 1700- tai 1800-luvulle ajoittuvia rakenteiden jäännöksiä jopa 35–40 cm syvyydestä. Vuonna 2014 Suurtorin makasiinien korjauksen yhteydessä tehdyssä valvonnassa paljastui nyt tutkitun alueen vieressä kivirakenne korkeudella +6,70, eli tämänkertaista tavoitesyvyyttä korkeammalla (Pukkila 2014: Kartta 13).

Vuonna 1997 Luostarin Välikadulla suoritettiin kivipäällystystyön ja pintavesikaivojen asennustyön yhteydessä arkeologista valvontaa. Silloin oli Nunnankadun päässä havaittu mm. keskellä katuja kulkeva sementtisellä suojakourulla varustettu kaapeli (Kajala 1997).

Kiinteistöliikelaitoksen Johtokarttapalvelun johtokarttaotteen mukaan tutkimusalueelle ei ole kaivettu tunnettuja kaapeleita, johtoja tai viemäreitä.

Työn eteneminen ja havainnot

Kaivutyö aloitettiin maanantaina 24.8.2015 klo 9 kaivettavan alueen merkitsemisellä ja kadun pinnan mukulakiveyksen poistamisella. Tämän jälkeen pintamaata alettiin poistaa koneellisesti. Mukulakivien alla oli noin 5–10 cm kiveyksen asetushiekkaa, jonka alle oli levitetty suodatinkangas. Kankaan alla oli vähän maata. Alta paljastui alueen keskikohdilla sadevesikaivo ja lounaispäässä suuren jalavan kanto. Jälkimmäinen kattoi koko alueen lounaisen osan. Sadevesikaivosta kulkee liitäntä (muoviputki) kaivosta koilliseen päin. Putken yläosa on noin 85 cm syvyydessä, eli kaivussyvyyttä alempana. Kaivausalueen koillisosassa oli putkikaivannon täyttönä sepeliä.

Kaivausalueen luoteisosan profiilissa tuli esiin hiukan toisen jalavan kantoa. Sen vieressä paljastui kaivannon pohjoiskulmassa profiiliin jatkuva betonilaatta, joka tulkittiin mahdollisesti kuuluvaksi vuonna 1997 havaittuun betonikatteeseen kaapeliin. Myös kaivannon itäkulmassa paljastui sekoittunutta maata ja suuria betoninkappaleita. Koko kaivannon koillisosa oli siis tavoitesyvyteen asti sekoittunutta maata.

Kuva 1. Suurta jalavan kantoa paljastetaan jyrkimistä varten. Kannon vieressä näkyy paljastunut sadevesikaivo. Kuvassa työskentelevät Johanna Joensuu ja Jari-Ilmari Paajanen. Kuvattu NW-suunnasta. Kuvaaaja: Sonja Hukantaival (DT2015:32:3).

Seuraavana päivänä paikalle saatiin jyrsin, jolla suurta jalavan kantoa alettiin pienentää. Kannosta poistettiin vain sen koillisosa ja sitä madallettiin päältä. Kannosta jäi siis suuri osa jäljelle. Kannon juurien välistä löytyi tiilen ja laastin paloja sekä punasavisia kaakelin paloja. Tämä viittaa siihen, että kannon alla on säilyneitä kulttuurikerroksia. Tavoitesyvyudessa poistetun kannon osan kohdalla maa on tiilen- ja laastinmurunsekaista tummahkoa multaa, eli todennäköisesti säilyneet kulttuurikerrokset alkavat tässä kohdin 80 cm syvyydessä.

Kaivannossa tehtiin vain puunistutusta varten tarpeelliset toimenpiteet. Siksi suuri osa kannosta sai jäädä jäljelle. Myös paljastunut betonilaatta jätettiin paikalleen. Sadevesikaivo on tarkoitus korottaa uuden maanpinnan yläpuolelle. Kaivanto saatiin tavoitesyvyyteen kahdessa työpäivässä ja kolmantena aamuna kaivanto dokumentoitiin mittauksin sekä työmaa arkeologien osalta purettiin.

Tulokset

Kaivannon alueella oli maanrakennustöiden vuoksi sekoittunutta maata. Tavoitesyvyyteen 0,80 m tultaessa kaivausalueella ei havaittu säilyneitä kulttuurikerroksia. Kaivannon lounaispuolella, suuren jalavan kannon alla, on todennäköisesti säilyneitä kulttuurikerroksia tätä syvemmällä. Samoin alueen koillisosassa on mahdollista, että sadevesiviemäriputken kaivannon alla on säilyneitä kulttuurikerroksia jäljellä.

Kuva 2. Kaivanto kuvattuna NE-suunnasta ennen kannon jyrkimisen aloittamista. Jalavan juurien joukossa näkyy tiilen- ja laastinpaloja, jotka viittaavat siihen, että kannon alla saattaa olla säilyneitä kulttuurikerroksia. Etuoikealla näkyy kaivantoon jäävä betonilaatta. Kuvaaja: Sonja Hukantaival (DT2015:32:4).

Liite 1

Valokuvaluettelo:

Luostarin Välikatu – Puunistutuskaivanto 2015

Kuvaaja Sonja Hukantaival

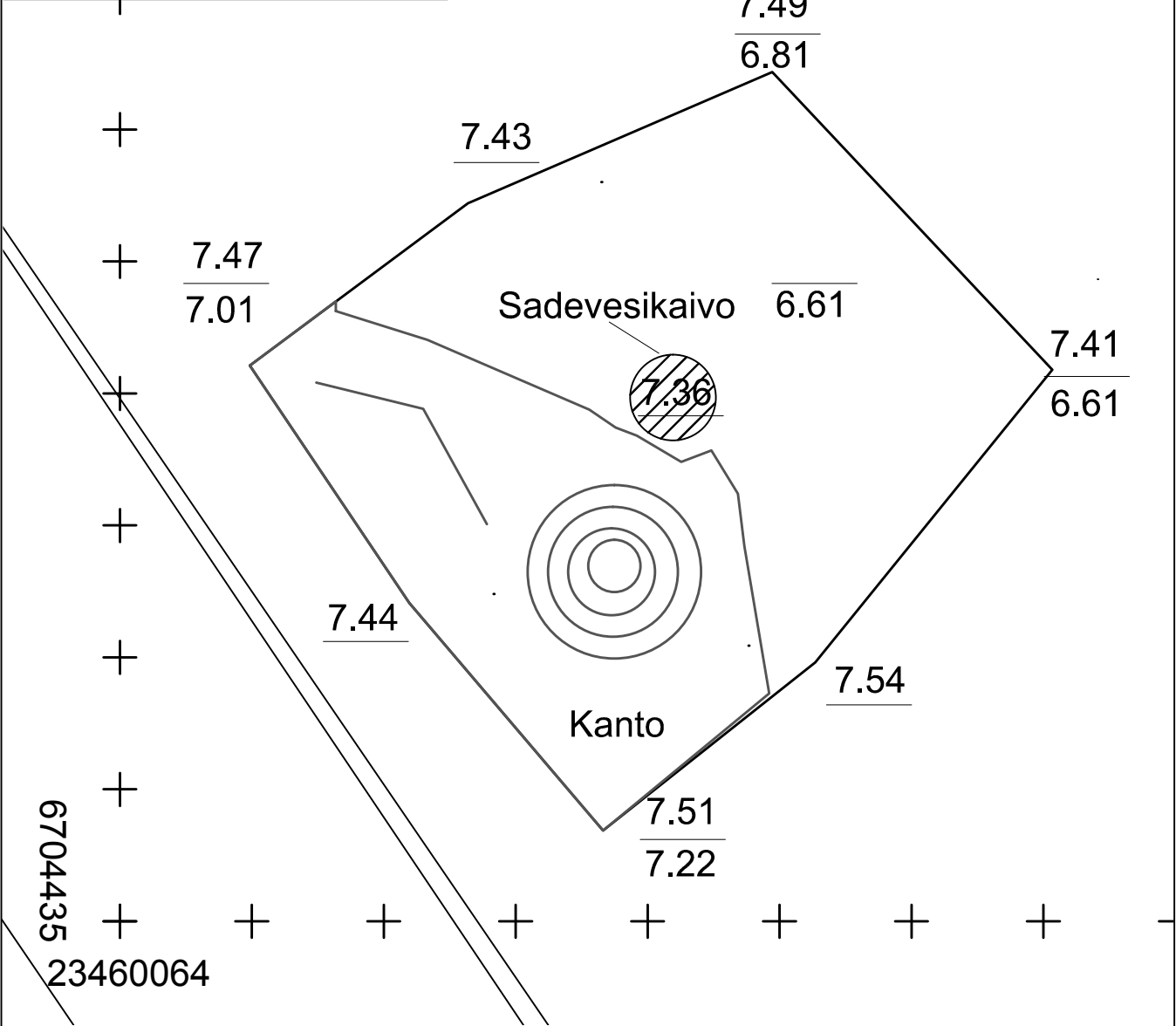
Numero	Sisältö
DT2015:32:1	Mukulakiveyksen poistamista kaivannon alueelta. Kuvassa työskentelevät Johanna Joensuu ja Jari-Ilmari Paajanen (Arkebuusi- osuuskunta) sekä Petri Suomi (Vihermä- ilma). Kuvattu SE-suunnasta 24.8.2015.
DT2015:32:2	Koneellinen pintamaan poisto on aloitettu ja maan alta on paljastunut sadevesikaivo. Kuvattu SE-suunnasta 24.8.2015.
DT2015:32:3	Suurta jalavan kantoa paljastetaan jyrsi- mistä varten. Kannon vieressä näkyy pal- jastunut sadevesikaivo. Kuvassa työskente- levät Johanna Joensuu ja Jari-Ilmari Paaja- nen. Kuvattu NW-suunnasta 24.8.2015.
DT2015:32:4	Kaivanto kuvattuna ennen kannon jyrsi- sen aloittamista. Jalavan juurien joukossa näkyy tiilen- ja laastinpaloja, jotka viittaavat siihen, että kannon alla saattaa olla säily- neitä kulttuurikerroksia. Etuoikealla näkyy kaivantoon jäävä betonilaatta. Kuvattu NE- suunnasta 25.8.2015.
DT2015:32:5	Kannon jyrsiminen on aloitettu. Kuvattu N- suunnasta 25.8.2015.
DT2015:32:6	Kaivanto tavoitesyvyydessään. Kuvattu NE- suunnasta 26.8.2015.
DT2015:32:7	Poistetut löydöt.

Liite 2

Luettelo poistetuista löydöistä

Luostarin Välikatu – Puunistutuskaivanto 2015

No.	Esine
1	Punasavikaakelin pala (5 kpl)
2	Pullolasin pala (2 kpl)
3	Tasolasin pala
4	Rautahela
5	Rautanaula (3 kpl)

<p>TURKU 2015 Luostarinvälikatu</p>	<p>Yleiskartta Mittakaava 1:50 Pohjakartta: Turun Kiinteistöliikelaitos</p>
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI Kiinteistöliikelaitos mittauspalvelut / Sonja Hukantaival</p>	<p>TURUN MUSEOKESKUS, TURKU Kartta no 1</p>